

Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

ZN.5183.614-2.2014.KS

Gdańsk, dnia 12 sierpnia 2015r.

Dotyczy: pisma Pana Tomasz Bobras pełnomocnika Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku, ul. Ołowianka 9-13, 80-751 Gdańsk z dnia 19.12.2014r. (wpłynęło w dniu 19.12.2014r., uzupełniono w dniu 03.04.2015. i 27.04.2015r.) w sprawie zajęcia stanowiska konserwatorskiego dla zakresu prac i dokumentacji projektowej remontu dźwigu portowego Żurawia Gdańskiego, ul. Szeroka 67/68 w Gdańsku, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 71 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 18 grudnia 1959 roku- obecnie pod numerem 132 (nowy numer rejestru zabytków) oraz znajdującego się w obszarze zabytkowego miasta Gdańska wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 8 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 11 października 1947 roku – obecnie pod numerem 15 (nowy numer rejestru zabytków), uznanego ponadto zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 roku za pomnik historii

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku, Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w nawiązaniu do pisma znak ZN.5183.614.2014.KS z dnia 21.05.2015r., przedstawia stanowisko Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków wobec zakresu prac i złożonej dokumentacji projektowej remontu dźwigu portowego Żurawia Gdańskiego.

„Żuraw, obok Kościoła Mariackiego i Ratusza Głównego Miasta jest najbardziej charakterystycznym obiektem historycznego Gdańska. Znacznie zniszczony w 1945r. odbudowany został z pewnymi zmianami względem stanu sprzed zniszczenia. Między innymi zastosowano ścięty naczółek dachu konstrukcji drewnianej dźwigu, znany m.in. z obrazu Antona Möllera z 1603 r., zmieniono wielkość otworów okiennych w elewacji zachodniej (od ul. Szerokiej) w taki sposób aby możliwe było odtworzenie ostrołucznych blend, częściowo przywrócono średniowieczne otwory strzelnicze. W elewacji wschodniej utrzymano wtórne, powiększone otwory okienne. Zastosowano XIX wieczny kształt dachów w elewacji wschodniej, nie odtworzono kominów i lukarn. W elewacji zachodniej wybudowano większą ilość lukarn (cztery zamiast dwóch wg stanu k. XIX w. – 1945 r.). Ostateczny kształt jaki nadano budynkowi Żurawia po 1945 r. należy uznać za kreację architektoniczno – konserwatorską, przy realizacji której odtworzono średniowieczną bryłę i niektóre elementy kształtujące jego pierwotną architekturę takie jak blendy ostrołukowe w elewacji zachodniej, niektóre otwory strzelnicze, wprowadzając jednocześnie wybrane elementy wynikające z późniejszych przekształceń, które były przydatne dla nowej funkcji – Muzeum Morskiego.

Jeżeli uznamy, że powojenna odbudowa Głównego Miasta wraz z obiektami monumentalnymi, która nie była odtworzeniem zabudowy sprzed 1945 r., nie była też ścisłym nawiązaniem do któregoś z okresów historycznego, jest wartością jako kreacja architektoniczno – konserwatorska, to również takie same kryterium musimy zastosować względem Żurawia.

Wizerunek Żurawia odbudowanego według wizji architektów i konserwatorów lat 50-tych XX w. utrwalił się w świadomości mieszkańców i turystów. Budowla odbudowana w takim kształcie wpisana została do rejestru zabytków (projekt odbudowy z 1956 r., wpis do rej. zab. 1959 r.).

Obecnie Żuraw pełni funkcję Narodowego Muzeum Morskiego. Od 1605 r. do 1945 r. pełnił w różnym stopniu funkcję mieszkalną.

Elementy wtórne, które stosunkowo długo towarzyszyły wystrojowi architektonicznemu Żurawia to (wg rycin i fotografii):

- wysoki komin w północnej połaci dachów elewacji wschodniej – lata 1603-1945
- lukarny przykryte daszkami pulpityowymi w połaciach dachowych elewacji wschodniej (południowa – lata 1765-1770, przesunięta w kierunku północnym (1855 r.), a następnie zastąpiona kominem lata 1894-1945 oraz północna – lata 1770-1945)
- lukarny na dachu od strony południowej – lata 1894-1945
- elewacja zachodnia (od ul. Szerokiej) – znana z fotografii z k. XIX w.

W kontekście powyższego wydaje się możliwe odtworzenie w ramach planowanych prac takich elementów jak:

- wysoki komin w północnej połaci dachów elewacji wschodniej
- dwie lukarny przykryte daszkami pulpityowymi w połaciach dachowych elewacji wschodniej

Pozostałe elementy takie jak:

- wykusz transportowy w północnej baszcie – z uwagi na krótki i odległy czas występowania - jego odbudowa nie znajduje uzasadnienia merytorycznego,
- lukarna na dachu od strony południowej – z uwagi na to, że była XIX w. elementem wyposażenia związanego z funkcją mieszkaniową zatem jej odbudowa nie znajduje uzasadnienia merytorycznego,
- dodatkowe lukarny w dachu elewacji zachodniej – wprawdzie stanowią całkowicie nowy element (na fotografii z k. XIX w. były dwie lukarny, nie ma pewności, że i one stanowiły wcześniejszy element wyposażenia) to ich budowa również nie znajduje uzasadnienia merytorycznego,
- wyłazy dachowe wraz z podestami i drabinkami do obsługi – ewidentnie element współczesny, wyjątkowo obcy architekturze Żurawia, ich budowa nie znajduje uzasadnienia merytorycznego,
- kominki wentylacyjne - uwagi jw.
- stolarka okienna – projekt zakłada wymianę stolarki i szklenia, które mają nawiązywać swoim charakterem do XVII w. rozwiązań – w związku z tym, że nie mamy wiedzy na temat aranżacji Żurawia z tego okresu (szczególnie elewacji zachodniej), nie możemy przyjąć, że obecne otwory okienne pochodzą z XVII w., a co za tym idzie proponowane działania byłyby historyzacją wprowadzającą odbiorcę w błąd; należy zachować wzór stolarki okiennej oraz rodzaj szklenia jak obecnie (zachowując kreację architektoniczno-konserwatorską powojennej odbudowy),
- stolarka drzwiowa – proponuje się pozostawienie istniejącej jako elementu kreacji architektoniczno-konserwatorskiej powojennej odbudowy,
- krata bramowa – o ile występuje konieczność istnienia bramy – dopuszcza się jej wymianę według nowego projektu z uwagi na to, że obecne rozwiązanie stylistycznie jest bardzo wątpliwe

Inną kwestią istotną dla wizerunku Żurawia jest zakładana iluminacja wnętrza konstrukcji dźwigowej z kołami deptakowymi. Nie powinno wprowadzać się takiej stałej iluminacji tych miejsc, która funkcjonować miałaby w tym samym czasie co iluminacja zewnętrzna. Zestawienie tego typu „mieszanej” iluminacji odbierałoby majestat budowli i wprowadzało „jarmarczność” w odbiorze całego obiektu.

Dla celów dydaktycznych dopuszcza się możliwość wprowadzenia „dźwięku i światła” do konstrukcji dźwigowej, z zastrzeżeniem, aby światło było monochromatyczne (białe) i w sposób delikatny uczytlniało mechanizmy konstrukcji. Po zakończonym pokazie zarówno dźwięk jak i światło powinny być wyłączane.

Pozostałe elementy projektowanego wyposażenia dopuszcza się pod warunkiem nie ingerowania w oryginalne mury budowli”.

Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków podziela stanowisko Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków wobec złożonej dokumentacji.

Pomorski Wojewódzki
Konserwator Zabytków

mgr Dariusz Chmielewski

Otrzymują:

1. Narodowe Muzeum Morskie, ul. Ołowianka 9-13, 80-751 Gdańsk

Na ręce pełnomocnika: Pan Tomasz Bobras, ul. mjr Hubala 33/2. 80-289 Gdańsk

2. WUOZ w Gdańsku- a/a